

Datum

2023-03-27

Vår referens

Märta Lunnér

Utvecklingssekreterare

marta.lunner@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Kartläggning konstnärateljéer KN-2022-5203

Sammanfattning

Kulturnämnden gav vid sammanträde 2022-09-28 kulturförvaltningen i uppdrag att kartlägga hur ateljésituationen ser ut i Malmö samt återkomma med förslag på hur kulturnämnden kan bidra till att konstnärer fortsatt kan verka och utvecklas i staden.

I ärendet ges en nulägesbild utifrån den genomförda kartläggningen samt de insatser som i dagsläget pågår eller planeras för att skapa bättre förutsättningar för konstnärer och andra kulturutövare avseende bland annat tillgången till lokaler. Vidare föreslås kulturnämnden besluta om en tillfällig förstärkning av innevarande års ateljéstipendier och en översyn av nuvarande form av ateljéstipendier för bildkonstnärer.

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden godkänner informationen avseende kartläggningen av ateljésituationen samt pågående insatser.
2. Kulturnämnden beslutar att det reserverade anslaget om 500 tkr fördelas som en tillfällig förstärkning av de 60 ateljéstipendier som beviljats för perioden 2023-2024.
3. Kulturnämnden beslutar att ge kulturförvaltningen i uppdrag att se över nuvarande form av ateljéstipendier och att i början av hösten 2023 återrapportera till kulturnämnden med förslag till ett utvecklat stöd.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse - Kartläggning konstnärateljéer
- Bilaga 1 Konstnärateljéer kartläggning

Beslutsplanering

Kulturförvaltningens Ärendeberedning 2023-03-20

Kulturnämndens Ordförandeberedning 2023-03-28

Kulturnämndens arbetsutskott 2023-04-13

Kulturnämnden 2023-04-26

Beslutet skickas till

[Här skriver du vem beslutet ska skickas till efter att protokollet är justerat, ange funktion eller

organisation. Uppgifterna överförs till protokoll och protokollsutdrag. I fliken expediera till, på ärendekortet, anger du fullständiga uppgifter som exempelvis e-postadress, som en information till nämndsekreteraren . Om beslutet inte ska expedieras, kan denna text och rubrik tas bort.]

Ärendet

Bakgrund

Kulturnämnden gav vid sammanträde 2022-09-28 kulturförvaltningen i uppdrag att kartlägga hur ateljésituationen ser ut i Malmö samt återkomma med förslag på hur kulturnämnden kan bidra till att konstnärer fortsatt kan verka och utvecklas i staden. Beslutet fattades i ärendet om delårsrapport 2022 (KN-2022-3877).

Malmös fria kulturliv, däribland konstnärerna, har stor betydelse för Malmös attraktivitet – både som besöksmål och som stad att leva i. Till exempel angav närmare 80% av de svarande i den senaste kulturintressemätningen att kulturen bidrar till ett meningsfullt liv i Malmö. Även i stadsutvecklings- och stadsplaneringssammanhang lyfts kulturens betydelse allt oftare och det är prioriterat både för kulturnämnden och stadsbyggnadsnämnden att kulturen ges så bra förutsättningar som möjligt i exploaterings- och omvandlingsprocesser. Samtidigt är stadens möjligheter att påverka tillgången till lokaler och hyresnivåer begränsade och det krävs både långsiktiga strategiska insatser och konkret stöd till kulturaktörer och fastighetsägare för att motverka att lokaler för kultur byggs bort eller att hyresnivåerna blir ohållbara.

Tillgången till relativt billiga arbetslokaler i halvcentrala lägen har länge bidragit till Malmös attraktivitet som kulturstad. I takt med att staden växer och förtätas riskerar de möjligheterna att försvinna. Ett viktigt led i arbetet med kulturens roll i stadsutvecklingen handlar om att stärka den kulturella infrastrukturen, för att ge förutsättningar att bibehålla och utveckla platser för konstnärer och kulturverksamhet i exploaterings- och omvandlingsprocesser. Ateljéer och arbetslokaler är en viktig grund för ett självständigt och vitalt fritt kulturliv.

Många lokala konstnärer och kulturaktörer har visat ett starkt engagemang i ateljéfrågorna, som har debatterats i olika forum. Det engagemanget är en positiv kraft som staden behöver ta tillvara i det fortsatta arbetet, exempelvis genom dialog kring utveckling av kulturstödet.

Kulturförvaltningen har tagit fram ett kunskapsunderlag som belyser ateljésituationen och konstnärernas förutsättningar (se Bilaga 1. Kartläggning).

I ärendet ges en återrapportering av uppdraget med redovisning av:

- Sammanfattning av den genomförda kartläggningen
- Pågående insatser för att stärka den kulturella infrastrukturen
- Prioriterade insatser 2023
- Långsiktiga insatser

Kartläggning av ateljélokaler i Malmö

I Malmö bor och arbetar ett stort antal professionella konstnärer, vilket på många sätt är en tillgång för Malmös kulturliv. Många konstnärer hyr ateljéer i större och mindre kollektiv, bland

annat i området Norra Sorgenfri/Katrinelund. En stor majoritet hyr sina ateljélokaler av privata fastighetsägare. En daglig arbetsplats i form av en ateljé bidrar till att man som konstnär kan ha Malmö som bas för sin verksamhet. De kollektiva konstnärsverkstäderna, som stöds av kultur- nämnden, är också nödvändiga för ett kvalificerat konstnärligt arbete inom olika tekniker (hänvisning till bilaga 1. Kartläggning).

Hyresnivåerna avgör i hög grad hur många konstnärer som har möjlighet att efterfråga en ateljé. Andra faktorer påverkar också hur många professionella konstnärer som väljer att stanna i Malmö eller som söker sig hit, exempelvis konstnärliga utbildningar. Det är inte möjligt att göra någon exakt beräkning av antalet ateljéer i Malmö, men den samlade bedömningen är att behovet framåt kommer att vara minst lika stort som idag.

Kartläggningen i sin helhet bifogas som bilaga.

Pågående arbete för att stärka den kulturella infrastrukturen i staden

Långsiktigt och strategiskt arbete – kulturen i stadsplaneringen

Kulturförvaltningen och stadsbyggnadskontoret har ett nära samarbete för att stärka kulturens roll i stadsplaneringen. Ett viktigt resultat är att kulturförvaltningen nu är delaktig i de tidiga stadsplaneringsprocesserna – framtagande av planprogram och detaljplaner - vilket skapar bättre förutsättningar att långsiktigt och proaktivt synliggöra och möta behovet av ateljéer och andra lokaler för kulturproduktion.

Stadsbyggnadsnämnden och stadsbyggnadskontoret har under senare tid fattat en rad beslut kring planprogram, detaljplaner mm som möjliggjort bevarande av kulturlokaler. Exempelvis:

- Kv. Vildanden – prioritering av kultur- och idrottsföreningar m fl i kvarteret.
- Sofielund planprogram – prioritering av kultur, föreningar, idrott och näringsliv i hela området genom att inrätta en kulturljudzon och genom att inte omvandla kvarteret Kampen till bostadsändamål.
- Kv. Sämjan – hänsyn till befintliga kulturverksamheter för att inte riskera undanträngningseffekter.
- Kv. Fredriksborg – omtag och minskning av bygggrätter i ett pågående planarbete för att möjliggöra för KKV Monumental och andra kulturaktörer att finnas kvar i området.
- Kv. Katrinelund – ateljéföreningen Alta Art Space kan, efter utredning kring bygglov mm, bedriva fortsatt verksamhet.

Viktiga juridiska utgångspunkter

I Arbetet med stadsplanering och lokalhantering lyder staden under två viktiga juridiska områden, Plan- och bygglagen samt Kommunallagen. Likställighetsprincipen i Kommunallagen gäller i förhållandet mellan staden och det fria kulturlivet och sätter ramar för vilka insatser som är möjliga att genomföra gentemot enskilda aktörer. Plan- och bygglagen, den lagstiftning som styr stadsplanering och byggande, reglerar också hur lokaler används och kan ombildas. Om förutsättningar finns och genom markanvändningsbestämmelser i detaljplanerna, kan staden *möjliggöra* för ateljéer, kulturproduktion och kulturlokaler på en viss plats. Exempelvis kan bestämmelsen C (centrumverksamhet) innebära kultur, men också handel, service eller kontor.

Vidare bör även påpekas att stadens möjlighet att påverka tillgången till lokaler och nivåerna på hyressättningen är begränsad, då den till stor del sker på den fria marknaden, utan stadens inblandning.

Kulturlotsning – rådgivning och kompetensutveckling

2021 etablerades en kulturlotsfunktion som samfinansieras av kulturförvaltningen, stadsbyggnadskontoret samt stadskontoret/omvärld och näringsliv. Lotsfunktionen har en proaktiv roll och kopplas in tidigt i detaljplaneprocesserna för att fånga upp behov av insatser och även genom bevakning av uppsägningar och andra förändringar som kan påverka befintliga kulturlokaler. I uppdraget ingår att få fram nya kulturlokaler genom matchningar mellan fastighetsägare och kulturaktörer.

Kulturlotsen har nära dialog med både kulturaktörer, konstnärer, ateljéföreningar och fastighetsägare. Något som tydligt framkommit är att många konstnärer och kulturföreningar saknar kunskaper och resurser för att kunna hantera avtal, hyresförhandlingar, tillstånd och andra lokalrelaterade frågor. Bristande kunskaper finns även bland fastighetsägare. Genom att erbjuda kompetensutveckling och rådgivning bidrar kulturlotsfunktionen till att kultur- och fastighetsaktörer får verktyg att själva lösa, eller undvika, en del av de problem som kan uppstå kring lokalfrågor.

Stöd till konstnärer

I kulturstödet ingår ett särskilt ateljéstöd för konstnärer inom bild och form. Ateljéstödet infördes på 1990-talet, då i form av hyressubventionerade ateljéer i den gamla Addo-fabriken i norra Sorgenfri. 2008 fasades den modellen ut och ett nytt system med öppet sökbara ateljéstipendier infördes. Stödnivån är 18 tkr för en tvåårsperiod och antalet stipendier är högst 60 per år, vilket varit oförändrat under längre tid. Budgeten uppgår till 1 080 tkr för 2023, och därutöver har 500 tkr reserverats för särskilda insatser under året. I de synpunkter som uttrycks av konstnärerna efterfrågas bland annat ett ökat, breddat och mer relevant ateljéstöd.

Inom kulturstödet ges i övrigt betydande stöd till kollektiva verkstäder, utställningsplatser och projekt inom området bild och form. Många av dessa verksamheter och initiativ drivs av stadens konstnärer, och genom att stödja aktörerna och deras egna initiativ bidrar staden till att stärka det kulturella ekosystemet och framväxten av nya former av arbets- och produktionsplatser. För att kulturutövare ska kunna vara drivande aktörer i utvecklingen av staden och kulturlivet är det viktigt att ge stöd både i form av kunskap och genom ekonomiska resurser.

Prioriterade insatser 2023

Kulturförvaltningen kommer 2023 att fokusera på följande insatser för att öka tillgången till funktionella, ekonomiskt överkomliga och långsiktigt trygga ateljélokaler för konstnärer. Prioriteringarna bygger på bifogad kartläggning, omfattande dialog med konstnärer och ateljéföreningar, samt kulturförvaltningens och stadsbyggnadskontorets gemensamma utvecklingsarbete. Fokus för arbetet framåt kommer att vara:

Säkra befintliga ateljéer och andra lokaler för kulturproduktion

Kulturförvaltningen bedömer att det som är mest prioriterat 2023 är insatser för att bibehålla befintliga ateljéer. Det är dock rimligt att anta att stadens förtätning även i Malmö kan leda till att produktionslokaler inte kan bevaras, och ett arbete för att möjliggöra nya lokaler behöver löpa parallellt.

Vägvalen i varje situation måste baseras på en sammanvägd bedömning av platsens och byggnadernas fysiska förutsättningar, kulturaktörernas behov och möjligheter samt dialog med berörda fastighetsägare. Arbetet görs tillsammans med stadsbyggnadskontoret och stadskontoret (omvärld och näringsliv).

Kulturförvaltningen har identifierat ett antal platser som har stor betydelse för stadens kulturliv, där befintliga ateljéföreningar och andra kulturaktörer påverkas av aktuella omvandlingsprocesser. En betydande andel av Malmös konstnärer och ateljékollektiv finns i området Norra Sorgenfri/Katrinelund och i kvarteret Fredriksborg i Sofielund finns verksamheter som är viktiga för stadens kulturproduktion. Prioriterade områden för riktade insatser 2023 är:

- Norra Sorgenfri/Katrinelund
- Sofielund

Utveckling av kulturstödet

Prioritet i utvecklingen av kulturstödet till konstnärer inom bild och form är en översyn och utveckling av nuvarande form av ateljéstipendier.

- Som ett första steg fördela en ekonomisk förstärkning av de 60 ateljéstipendier som i början av 2023 beviljats för perioden 2023-2024. Medel tas ur reserverat anslag om 500 tkr i kulturstödsbudgeten.
- Ta fram en förändrad modell för stöd till konstnärer inom bild och form, med utrymme för ökad stödnivå och stöd till fler konstnärer, samt ha dialog med lokala konstnärer i processen.
- Utgångspunkten bör fortsatt vara att konstnärer i Malmö har möjlighet att söka stöd på likvärdiga villkor. Kulturförvaltningen förordar inte en återgång till en stödmodell där en begränsad grupp konstnärer gynnas genom en permanent hyressubvention eller liknande.

Förslag till utformning av nytt ateljéstöd bör presenteras för kulturnämnden i början av hösten 2023 och implementeras med start 2024.

Långsiktiga insatser

Kulturlivsanalyser och planeringsunderlag

Det är angeläget att fortsätta utvecklingen av kulturförvaltningens roll i tidiga skeden av stadsplaneringen, kopplat till planprogram och detaljplaner. En sådan metod är kulturlivsanalyser, som bygger på kartläggning och dialog med befintliga kulturaktörer i ett område. Syftet är att få en bild av områdets förutsättningar, kulturella identitet och potential och ge förslag till utveckling av kulturlivet i området.

Genom ett systematiskt arbete skapas förutsättningar att tidigt identifiera behov av och tillgång till olika kulturlokaler som exempelvis konstnärsateljéer, när Malmö växer.

Lotsning och rådgivning

Lotsfunktionen kommer fortsätta att utvecklas med fokus på information, kompetensutveckling och rådgivning för kultur- och fastighetsaktörer kring avtal, tillstånd, hyresförhandling och andra lokalrelaterade frågor. Detta kommer bland annat att formaliseras genom en webbsida. Ofta sker förhandlingar om lokaler, hyressättning mm mellan kulturaktör och fastighetsägare, dvs på den

fria marknaden, och här har lotsfunktion en viktig roll när det gäller kompetensutveckling av aktörerna.

Ansvariga

Jennie Järvå Enhetschef